

Abstrakt v češtině

Dizertační práce pojednává o zahraničních studentech češtiny v České republice, konkrétně o studentech-migrantech přicházejících z nejrůznějších koutů světa – jednak z Číny, Japonska, Koreje a Vietnamu; a pak z Běloruska, Ruska a Ukrajiny. Základním cílem práce je tedy snaha o reálné zobrazení výseku života určitých skupin migrantů-studentů češtiny v České republice takovým způsobem, aby bylo poukázáno zejména na problémy a bariéry, se kterými se setkávají při vlastním studiu češtiny i při adaptaci a integraci do majoritní české společnosti. Přičemž si zároveň uvědomujeme, že tato práce je však pouze dílčím příspěvkem k poznání části života studentů-migrantů v českém prostředí mezi lety 1998 až 2011.

Práce vychází z relevantní odborné literatury a z výzkumného šetření založeného na rozhovorech se studenty a zúčastněném pozorování. Volba kvalitativních metod se odvíjí od toho, že nejlépe odpovídají záměru prostudovat dosud ne příliš probádanou oblast migrantů-studentů češtiny v České republice. Zaměření pozornosti na kvalitativní techniky je také závislé na charakteristikách zkoumané skupiny, a to zejména ve sféře jazykové a sociokulturní.

Výzkumné šetření probíhalo v Ústavu jazykové a odborné přípravy UK (dále jen ÚJOP UK) na Albertově – na jazykovém pracovišti kontinuálně a dlouhodobě se věnujícím výuce češtiny pro cizince, v období mezi zářím 1998 a únorem 2004, kdy jsem ve zmiňované instituci působil jako lektor češtiny a historie. Na příslušné škole studují osoby z rozličných oblastí prakticky celého světa. Každý semestr nastupují studenti zhruba ze čtyřiceti zemí. Já se ve svém šetření, jak je zmíněno výše, zaměřuji na studující ze čtyř asijských zemí – Číny, Japonska, Koreje a Vietnamu – a to ze dvou hlavních důvodů. Jednak tvoří početně nejsilnější zastoupené etnické komunity (tento trend platil kontinuálně po celou dobu mé aktivní činnosti v ÚJOP UK). Vedle toho náleží jedinci přicházející z uvedených zemí ke zcela odlišným sociokulturním entitám, které tak mají zřejmě nejvíce problémů se začleňováním do české společnosti.

Vyjma těchto exotických minorit se rovněž věnuji další poněkud nesourodé a nekonzistentní kategorii – ruskojazyčné komunitě sestávající zejména z Bělorusů, Rusů a Ukrajinců. Také u těchto skupin platí hledisko značného početního zastoupení, které je navíc doprovázeno tradiční (z dob socialismu) neoblíbeností ruskojazyčného elementu u Čechů. Tento fakt

přetrvává z éry bývalého Sovětského svazu, přestože sociokulturní ani jazykové aspekty v tomto případě nehrají tak závažnou roli jako u skupin přicházejících ze vzdálených končin asijského kontinentu.

V letech 2010 a 2011 následovalo opakované výzkumné šetření (opět za pomoci zúčastněných pozorování studentů ve výuce a řízených rozhovorů s učiteli), které verifikovalo závěry konstatované na základě prvního výzkumu z let 1998 až 2004.

Co se týká příčin či motivů migrace Rusů, tak jasně dominují důvody spjaté s politickou nestabilitou Ruska a obavami o vlastní bezpečí. Důležitými rysy jsou dále „rodinný charakter“ migrace, existence silných sociálních vazeb, relativní izolovanost ve smyslu omezené vnější komunikace a naopak velmi rozvinutá komunikace vnitřní. Poněkud odlišnou motivaci k pobytu na našem území mají Ukrajinci. Tou je především neutěšená socioekonomická situace na Ukrajině. Většina ukrajinských migrantů tak přijíždí do Česka pouze krátkodobě (často i opakovaně) s vidinou poměrně nadstandardního (ve srovnání s Ukrajinou) výdělků sloužících ke zlepšení neutěšených životních podmínek svých i dalších rodinných příslušníků doma na Ukrajině. Specifické postavení v rámci ruskojazyčných komunit mají Bělorusové, kteří opouštějí svou rodnou zemi z politických důvodů a trvale se usazují v České republice, aby zde začali novou a svobodnější etapu svých životních osudů.

Z hlediska charakteru migrace se v případě Číňanů a Vietnamců jedná o ekonomicky motivované migranty, kteří do České republiky přicházejí za obchodní činností na dlouhodobý pobyt mnohdy se měnící v migraci trvalou. Naproti tomu u Korejců jde nejčastěji o studijní důvody, příp. o migraci v rámci filiálek jedné firmy, čemuž odpovídá kratší doba strávená na území ČR (od několika měsíců do několika let), proto v kontextu s tím mluvíme jednoznačně o dočasné migraci. Zcela specifický typ migrace představují Japonci, kteří přicházejí dočasně za studiem, event. z důvodů osobního zájmu o českou kulturu, historii, umění apod., tj. tzv. „rozšířit si kulturní obzory“. V souvislosti s tím můžeme o Japoncích uvažovat jako o jakýchsi „transmigrantech“ přechodně „kočujících“ po rozličných státech Evropy v rámci „poznávacích“ cest za novým a nepoznaným životem v pro ně exotickém koutě světa. Přičemž chci zdůraznit, že v tomto případě nejde o typické „japonské turisty“, ale o skutečné dočasné migranty.

Předkládaná práce může posloužit jako určité východisko či inspirace pro další komplexnější analýzu problematiky studentů-migrantů v českém prostředí.

Klíčová slova

Migrace, imigrace, studenti-migranti, Bělorusové, Rusové, Ukrajinci, Číňané, Japonci, Korejci, Vietnamci, čeština pro cizince, čeština jako cizí jazyk, jazykové aspekty, sociokulturní aspekty, výuka studentů-migrantů, adaptace, integrace.